

School of Anthropology and Conservation, University of Kent, Canterbury, U.K.
Facultatea de Sociologie si Asistenta Sociala, Universitatea Babes-Bolyai, Cluj Napoca, RO

***Schimbarea culturala intr-un sat pescaresc din Delta Dunarii:
consecintele programelor de protectie a mediului si ale
turismului***

Teza de doctorat-Rezumat

2012

Drd. Oana Ivan

Profesori coordonatori:

Sen. lect. Dr. Rajindra Puri, School of Anthropology and Conservation,
University of Kent at Canterbury, Marea Britanie

Prof. univ. Dr. Petru Ilut, Facultatea de Sociologie si Asistenta Sociala,
Universitatea Babes-Bolyai, Cluj Napoca, Romania

CUPRINS

Sinopsis	I
Mulumiri.....	II
Lista tabelurilor.....	VIII
Anexe.....	IX
Capitolul 1: INTRODUCERE	
1.1. Introducere.....	1
1.2. Scopul si obiectivele cercetarii.....	3
Capitolul 2: METODE	10
2.1. Orarul cercetarii.....	11
2.2. Cercetarea de teren preliminara	11
2.3. Primele contacte cu comunitatea.....	13
2.4. Metode de cercetare folosite.....	15
Capitolul 3: ANTROPOLOGIA TURISMULUI SI A PESCUITULUI	22
3.1. Antropologia pescuitului.....	24
3.2. Antropologia turismului.....	33
Capitolul 4: COMUNA SFANTU GHEORGHE	47
4.1. Contextul etnografic.....	47
4.2. O perspectiva istorica asupra comunei Sfantu Gheorghe.....	50
4.3. Istoria pescuitului in Delta Dunarii.....	53
Capitolul 5: STRATEGII DE PESCUIT	58
5.1. Introducere.....	58
5.2. Istoria pescuitului in Sfantu Gheorghe.....	60
5.3. Pescuitul in Sfantu Gheorghe azi.....	68
5.4. Sezonul de scrumbie.....	90
5.5. Comercializarea pestelui.....	97
5.6. Asociatii de pescari.....	100
5.7. Braconieri si braconaj	102
5.8. Rezumatul descoperirilor.....	104

Capitolul 6: ADMINISTRATIA REZERVATIEI BIOSFEREI DELTA DUNARII SI LOCALNICII.....	107
6.1. Administratia Rezervatiei Biosferei Delta Dunarii.....	107
6.2. Rezervatia Biosferei Delta Dunarii.....	112
6.3. Reglementarile Rezervatiei.....	113
6.4. Rezumatul descoperirilor.....	142
Capitolul 7: TURISMUL IN COMUNA PESCARASCA SFANTU GHEORGHE.....	133
7.1. Turismul in Sfantu Gheorghe.....	133
7.2. Cazarea in Sfantu Gheorghe.....	143
7.2.1. Localnicii si turismul.....	143
7.2.2. Strainii si turismul.....	147
7.3. Perceptiile localnicilor despre istoria turismului in Sfantu Gheorghe.....	150
7.4. Pescuitul si turismul.....	157
7.5. Rezumatul descoperirilor.....	161
Capitolul 8: FEMEI, GOSPODARII SI EVENIMENTE ALE COMUNITATII.....	163
8.1. Rolul femeii in gospodarie: o scurta istorie.....	163
8.2. Organizarea gospodariei si turismul.....	169
8.2.1. Doua familii locale.....	169
8.2.2. Alte femei.....	178
8.2.3. Motivatie si investitie.....	180
8.2.4. Retele.....	181
8.2.5. Succesul in turism.....	183
8.3. Evenimentele sociale din Sfantu Gheorghe.....	186
8.3.1. Hramul comunei.....	186
8.3.2. Nunti.....	188
8.4. Rezumatul descoperirilor.....	191
Capitolul 9: ANALIZA.....	193
9.1. Analiza strategiilor de pescuit.....	194
9.2. Analiza relatiei dintre ARBDD si localnici.....	207
9.3. Analiza turismului in comuna pescareasca Sfantu Gheorghe	220
9.4. Analiza rolului femeii, a gospodariilor si a evenimentelor sociale	232
9.5. Concluzii si semnificatia cercetarii.....	246
Bibliografie.....	252

Cuvinte cheie:

pescuit, turism, schimbare culturala, comunitate rurala, protectia mediului, familie si gospodarie, rezervatie a biosferei UNESCO, Delta Dunarii

Introducere

In 1991, Delta Dunarii, cel mai mare tinut mlatinos al Europei, faimoasa pentru biodiversitatea sa, a devenit Rezervatie a Biosferei UNESCO. Datorita noului statut, Guvernul Romaniei si Uniunea Europeana au impus noi reglementari privind modul de folosire a resurselor naturale. Desi in alte parti ale lumii, comunitatile locale si bastinase-limba, cultura si cunostintele lor- au constituit punctul de plecare al noilor programe de protectie a mediului si dezvoltare durabila (Posey 2000), proiectele de mediu din Delta Dunarii au ignorat in tot acest timp localnicii, cunostintele, dorintele si interesele lor (Iordache 2003). Cu toate acestea, restrictiile privind folosirea celei mai importante resurse naturale, si anume pestele, coroborate cu izolarea geografica, au dat nastere unui set de probleme sociale, economice si culturale ce afecteaza numeroase comunitati acum si in viitor. Valorile si standardele morale, viata sociala si economica a generatiilor prezente si ale celor urmatoare, sunt influentate in mod direct de catre schimbarile survenite in activitatea locala de baza, pescuitul.

Avand in vedere ca Delta Dunarii este cea mai mare si mai bine conservata delta a Europei (Navodaru si Staras 1995), a devenit subiect favorit de cercetare pentru biologi si botanisti. In ciuda numeroaselor studii (Analele stiintifice ale Institutului de Cercetare Delta Dunarii 1995-2007), se constata o penurie a studiilor sociale, dupa cum remarca un pescar local "aici vin sute de cercetatori care vor sa salveze pestii, broastele, pelicanii, dar nu le pasa daca oamenii traiesc sau mor aici". Exista cateva studii antropologice despre comunitatile de oameni din Delta Duanrii, dar in cazul in care nu sunt foarte vechi (Antipa 1916, Arbore 1935), ele fie ofera date preliminare si statistice despre grupurile etnice prezente sau din trecut (Garlan 2007, Ipatiov 2002, Nicoara 2006), fie prezinta evaluari etno-culturale primare (Nichersu et al 2004). Se remarca in mod deosebit proiectul "Integrated Management of European Wetlands" (Bell et al.

2004) ce vizeaza patru regiuni mlastinoase din Europa (Lacul Kerkini, Grecia, Delta Dunarii, Romania, Delta Nemunas, Lituania, Lacul Pihlajavesi, Finlanda), si al carei obiectiv este intelegerea cadrelor teoretice institutionale, a impactului activitatilor umane asupra resurselor naturale si protectiei mediului, precum si potentialului turistic. Totusi, dupa cum arata si focalizarea pe anumite obiective, studiul nu adreseaza problematica schimbarilor culturale ce survin, si abordarea cercetatorilor subliniaza efectele activitatilor antropice asupra mediului, in timp ce lucrarea de fata prezinta o perspectiva dintr-un unghi opus, si anume efectele pe care programele de protectie a mediului le au asupra culturii locale.

Obiectivul principal al acestui studiu constituie documentarea si explicarea reactiilor locale la interdictiile de pescuit si la alte restrictii impuse in decursul ultimului deceniu, concentrandu-se in particular pe consecintele turismului asupra vietii socio-culturale a comunei Sfantu Gheorghe, o asezare pescareasca situata in interiorul Rezervatiei Biosferei. Studiul doreste sa imbogateasca cunostintele noastre despre viata contemporana a pescarilor si ale femeilor ce traiesc in contextul noii apartenete la Uniunea Europeana si in efectele de durata a tranzitiei post-socialiste. Desi Delta Dunarii a devenit sit UNESCO din 1991 si recent parte a Uniunii Europene, efectele post-socialiste sunt inca vizibile aici, la fel ca si in restul tarii, unde persoane ocupand pozitii cheie in institutii de stat isi folosesc puterea in mod abuziv, pentru a-si atinge propriile interese (Chiribuca 2004, Tufis 2007).

Dupa cum este detaliat in capitolul 2 (Recenzia studiilor), o privire asupra literaturii existente, releva o penurie de studii socio-antropologice romanesti sau est-europene care sa dezbata subiectul efectelor programelor de protectie a mediului asupra culturii locale, in timp ce studiile de turism se limiteaza la a propune modele teoretice vest-europene, ignorand in general orice alte probleme. In acest sens, studiul de fata doreste sa umple acest gol, si sa discute modul real in care programele de protectie a mediului sunt puse in practica, precum si schimbarile subtile provocate de turism. Avand in vedere ca majoritatea studiilor analizeaza cauze particulare, prezenta cercetare poate fi considerata un studiu-pilot deoarece este primul de acest gen care

utilizeaza o abordare holistica, istorica si de profunzime pentru a descrie si a explica consecintele, pe de-o parte si pentru a sugera solutii izvorate din cunostintele si cultura locala, adaptate la contextul romanesc, pe de alta parte. Largind spectrul la nivel international, aceasta cercetare este de asemenea relevanta deoarece ofera o imagine a aplicabilitatii programelor de protectie a mediului in Europa de Est, in timp ce explica schimbarile socio-culturale provocate de turism.

Scopul si obiectivele cercetarii

Scopul general al lucrarii a fost o mai buna intelegere a proceselor de schimbare culturala locala in contextul schimbarilor la nivel national si international a politicilor de mediu prin studiul satului pescaresc Sfantu Gheorghe din Delta Dunarii. Aceste transformari persistente in sens istoric, au fost recent afectate de interdictiile de pescuit si de turism. Prin schimbare culturala, inteleg schimbari ale valorilor, normelor, credintelor, cunostintelor, organizarii sociale si ale practicilor ce compun viata economica si sociala a oamenilor ce traiesc in aceasta comuna.

Dupa cum arata si recenzia literaturii de specialitate, pe plan international exista o penurie notabila a studiilor concentrate pe comunitatile locale din zonele protejate ale Europei de Est. Majoritatea cercetatorilor analizeaza schimbarile culturale survenite in urma politicilor de mediu, in tarile in curs de dezvoltare, focusandu-se in general pe drepturile populatiilor indigene, stramutare, saracie, etc. Aceasta teza prezinta modul in care localnicii dintr-o tara europeana dezvoltata, un grup non-indigen, nestramutat geografic (doar "economical re-located" Cernea 2006), nepersecutat din motive etnice, neaflat sub limita saraciei, incearca sa faca fata presiunii venite din zona turismului si a programelor de protectie a mediului.

Delta Dunarii a mai fost supusa investigatiei socio-antropologice in trecut. Volumul "Dobrogea. Identitati si crize" (ed. B. Voicu) reprezinta unele din putinele studii care face referire la problemele aparute in urma programelor de protectie a mediului. In acelasi sens, proiectul Integrated Management of European Wetlands (Bell et al. 2004) care a examinat patru regiuni mlastinoase europene, a contribuit la intelegerea

impactului activitatilor localnicilor asupra mediului. Ceea ce aduce in plus cercetarea de fata este oferirea unei perspective emice, bazate pe observatie participativa de lunga durata, spre deosebire de studiile mentionate ce trag concluzii bazate in general pe interviuri.

Obiectivele studiului sunt:

1) documentarea schimbarilor strategiilor de pescuit, in relatie cu noile restrictii de mediu si cu atentie la noul context al intreprinderilor turistice;

2) documentarea perceptiilor localnicilor in legatura cu noile interdictii de pescuit si cu autoritatea manageriala, Administratia Rezervatiei Biosferei Delta Dunarii;

3) documentarea perceptiilor localnicilor in legatura cu noua dezvoltare a industriei turismului, cu atentie la fondul piscicol;

4) analizarea modului in care gazduirea si hranirea turistilor in gospodariile locale afecteaza viata femeilor, organizarea sociala a familiei si practicile culturale ale comunitatii.

Cercetarea mea a fost focusata pe cultura locala a comunei Sfantu Gheorghe, o asezare situata la gura Dunarii, langa tarmul Marii Negre, intr-o "zona economica", langa o arie strict protejata si zone tampon ale rezervatiei biosferei. Am ales aceasta comuna deoarece pescarii aveau ca ocupatie de baza pescuitul de sturion, iar interdictia de zece ani, introdusa in 2006, pe acest tip de pescuit le-a afectat existenta in mod vizibil. Mai mult de atat, festivalul international de film organizat in fiecare vara sporeste numarul si varietatea turistilor ce influenteaza in mod vadit practicile si viata de zi cu zi a rezidentilor. Investigatiile de teren preliminare au indicat faptul ca si alte subiecte joaca un rol important in modelarea comunei si prin urmare, cercetarea a atins si alte teme, ca de exemplu: strategii de pescuit prezente in relatie cu cele trecute, aplicarea legilor de mediu, institutii de management si control, turism si turistii de azi in comparatie cu deceniile trecute, rolul femeii si organizarea gospodariei in contextul noii forme de turism, etc.

Pentru a obtine o privire holistica, de profunzime si comprehensiva a schimbarilor survenite in aceasta comuna, am petrecut in total 15 luni facand observatie participativa cu barbatii, femeile si copii din Sfantu Gheorghe. Am fost antrenata in mod activ in pescuit, gatit, primirea turistilor, alaturi de localnicii de diferite varste si cu diferite graduri de implicare in aceste activitati. Mai mult decat atat, cu timpul am fost acceptata de diferite familii si am fost inclusa in celebrarea diferitelor sarbatori sau evenimente locale, in mijlocul localnicilor. Folosind "Grounded theory" (Strauss si Corbin 1998), am intreprins observatie participativa in toate cele patru anotimpuri, iar la sfarsitul fiecaruia m-am reintors in biblioteca pentru a analiza si evalua noile teme ce s-au evidentiat in datele cercetarii empirice. Observatia participativa a fost secondata de interviuri semi-structurate sau libere cu localnicii sau alti actori sociali (turisti, reprezentanti ai autoritatii de management, oficialitati si lideri locali, etc).

Din 1991 de cand Delta Dunarii a devenit Rezervatie a Biosferei si patrimoniu UNESCO, si mai tarziu in 2007, de cand Romania a fost integrata in Uniunea Europeana, Administratia Rezervatiei Biosferei Delta Dunarii (ARBDD), a impus legi si restrictii concentrate pe conservarea biodiversitatii. In acelasi timp, dupa caderea comunismului in 1989 si privatizarea intreprinderii piscicole, economica locala a cunoscut o tranzitie constanta de la sistemul comunist la piata capitalista, bazandu-se pe pescuit si turism ca si activitati principale. In acest context, caracteristicile culturale ale comunitatii, ca de exemplu, modele de exploatare a resurselor naturale, cunoasterea localnica, economia gospodariei si a comunei, limba, atitudinile, normele si valorile, rolul genului, etc, au cunoscut o serie de transformari, dupa cum se subliniaza in urmatoarele paragrafe.

In ceea ce priveste cultura pescareasca, modelele de folosire a celei mai importante resurse naturale -pestele- s-au modificat: accesul restrictionat la suprafetele de apa, foste teritorii traditionale de pescuit, degradarea habitatului, resurse insuficiente si cererea pietei, au creat tensiuni si competitie intre pescari, in timp ce aplicarea preferentiala a legilor a condus la inegalitati sociale si o inflorire a pietei negre in stransa legatura cu dezvoltarea coruptiei. Legat de tehnologia locala si sculele de pescuit folosite, aceasta situatie a determinat o scadere dramatica a varietatii de scule,

si prin urmare, o pierdere a cunostintelor despre acestea si dependenta de anumite specii de peste. In ceea ce priveste normele si valorile sociale, se poate afirma ca autoritatea traditionala a varstnicilor, institutia informala in masura sa impuna folosirea sustenabila a resurselor, prin rusine sau excluziune, este pe cale de disparitie. Astazi, nu exista coeziune sociala intre pescarii locali, nici o institutie informala sa controleze pescuitul si prin urmare, nici un control intern sau extern asupra degradarii resursei, in timp ce localnicii devin tot mai individualisti, orientati spre piata si tot mai putin cunoscatori despre mediul natural. Studiul culturii pescaresti din Sfantu Gheorghe, a dezvaluit faptul ca institutiile vestice si dizeratia "verde" joaca un rol crucial in modelarea culturii, in timp ce a subliniat temele critice ce trebuie sa fie tratate in mod eficient de catre ARBDD, pentru a preveni alte viitoare perturbari culturale si de mediu.

Al doilea obiectiv al acestei cercetari, focalizat pe regulile si reglementarile ARBDD-ului a revelat faptul ca in mod ironic, tranzitia de la sistemul comunist la cel de conservare a biodiversitatii, a declansat o serie de consecinte negative atat pentru comunitatea locala cat si pentru mediu. Detaliile despre modul in care ARBDD-ul a fost fondata ca institutie si apoi sustinuta financiar si logistic de catre Banca Mondiala, demonstreaza ca propunerea de modele teoretice vestice, ignorand neajunsurile unei tari post-comuniste, duce la consecinte negative la diferite niveluri. Avand in vedere ca studiile de mediu din Europa de Est nu au in general o abordare socio-antropologica, bazandu-se doar pe modele ecologiste, sau in cel mai bun caz prezentand interviuri cu localnici, studiul de fata poate fi considerat un pionier al genului, ce indeamna la cercetari asemanatoare in alte parti ale Europei.

In ceea ce priveste cel de-al treilea obiectiv, observatia participativa a aratat ca turismul este strans legat de pescuit, revigorand practicile culturale locale de pescuit si gatit, in timp ce confera putere localnicilor ce se comporta ca indivizi cu factori de actiune, si care sunt implicati in turism in diverse moduri (barbatii pescuiesc, femeile gatesc, copiii ofera curse cu caruta). Spre deosebire de alte sate din toata lumea afectate de turism, unde localnicii sunt "spectatori fara putere" marginalizati de catre corporatii sau angajati pe salar in aceasta industrie, oamenii din Sfantu Gheorghe

reusesc sa faca fata competitiei investitorilor straini sositii in aceasta comuna. Aceasta situatie a transformat gospodariile pescaresti in mici intreprinderi de familie orientate spre afaceri, ce angreneaza toti membrii familiei nucleare. Pe de alta parte, exploatarea nesustenabila a resursei naturale (pestele), erodarea valorilor morale, deprecierea cunostintelor si a practicii gradinaritului si cresterii animalelor, competitia si tensiunea dintre localnici, atrag atentia spre consecintele negative ale noii industrii a turismului.

Al patrulea obiectiv al acestui studiu a demonstrat ca, in relatie cu deceniile trecute, rolul traditional al femeii ca si "manager al gospodariei", in masura sa administreze resursele si banii familiei, este de fapt consolidat de catre turism. Mai mult, abordarea istorica a subliniat faptul ca aceasta comuna a fost de mult timp expusa sistemului capitalist, si contactului cu alte grupuri culturale, si prin urmare, turismul nu este un decalnsator al schimbarii culturale, ci mai degraba noul produs care uneste din nou localnicii cu pietele internationale. Analizand turismul dintr-o perspectiva a schimbarii culturale, se poate afirma ca acesta accelereaza transformarile, dar si consolideaza unele practici culturale. Localnicii pierd cunostintele despre cresterea animalelor si gradinarit, desconsidera munca fizica istovitoare si devind prea dependenti de venitul nesigur, dar totusi semnificativ generat de turism. Pe de alta parte, turismul inverseaza partial si temporar migratia dinspre rural spre urban, din moment ce tinerii si membrii de familie ce traiesc in oras isi ajuta rudele din Sfantu Gheorghe in timpul aglomeratului sezon de vara. Sentimentul de solidaritate locala impotriva invaziei turistilor este semnalat prin folosirea dialectului local; oamenii din Sfantu Gheorghe vorbesc Hahola pentru a nu putea fi intelesi de catre cei din afara. Dintr-o perspectiva economica, turismul a incurajat procesul de "comoditizare" a relatiilor dintre membrii familiei extinse, intalnit la nivel national, spre deosebire de perioada pre-si comunista, cand relatiile dintre membrii familiilor si vecini erau bazate pe ajutor reciproc. Cu toate acestea, din moment ce familiile isi ajuta pe gratis rudele si vecinii cu ocazia evenimentelor speciale, sau fac claca pentru biserica, se poate afirma ca nu toate relatiile se bazeaza pe bani si ca practicile comunei inca mai pastreaza modelele

strabunilor. Comuna Sfântu Gheorghe încă mai funcționează după logica unei comunități rurale și nu a unei stațiuni turistice.

Concluziile celui de-al treilea și al patrulea obiectiv susțin argumentul că turismul joacă un rol important în accelerarea schimbării precum și a consolidării practicilor culturale străvechi și a organizării sociale. Detaliile etnografice despre turism și cultura locală oferă date importante ce ar trebui recunoscute și integrate în programele viitoare de management, pentru a se putea atinge obiectivul propus de DDBRA, și anume dezvoltarea durabilă. Prin acest studiu, antropologia turismului în general, și cea din Estul Europei, în special, a fost îmbogățită cu descrieri minuțioase despre modul în care turismul afectează de fapt cultura locală.

Lucrarea de față este împărțită în 9 capitole, după cum urmează:

Capitolul 1, Introducerea, trece în revistă principalele obiective, metodologia și întrebările de cercetare. Capitolul 2, discută modul în care am pătruns în comunitate și cum cercetările de teren preliminare m-au ajutat să formulez ideea de bază a cercetării, în timp ce deveneam conștient de tensiunea din interiorul comunității și de problemele etice în abordarea subiectelor sensibile. Acest capitol prezintă de asemenea și principalele metode de investigare, orarul și felul în care am reușit să le aplic în teren.

Capitolul 3 oferă o recenzie a literaturii de specialitate centrată pe turism și pescuit, urmărind obiectivele cercetării. În relație cu aceste studii, acest capitol prezintă problemele comune precum și cele specifice ale comunei Sfântu Gheorghe, în timp ce trasează cadrul teoretic general folosit în analiza datelor de teren.

Pentru o înțelegere profundă și comprehensivă a transformărilor ce au loc astăzi, capitolul 4 prezintă o descriere etnografică a comunei, în timp ce o istorie succintă a comunității locale și a pescuitului în această zonă subliniază practicile străvechi precum și continuitatea unor anumite elemente culturale până în ziua de azi.

Capitolul 5 (Strategii de pescuit), 6 (ARBDD-ul și localnicii), 7 (Turismul în satul pescăresc Sfântu Gheorghe) și 8 (Femei, gospodăria și evenimentele comunității) oferă detalii etnografice din ziua de azi despre subiectele menționate în titlurile capitolelor.

Cel de-al 9-lea capitol, discuta si analizeaza aceste date prin prisma teoriilor relevante, comparandu-le cu alte cazuri din lume si cu referinta la istoria acestor practici.

Bibliografie selectiva

- Acheson, J.M. 1981. Anthropology of fishing. *Annual review of anthropology*, (10): 275-316.
- Allison, E. H. & Ellis, F. 2001. The livelihoods approach and management of small-scale fisheries, *Marine Policy*, 25(5): 377-388.
- Anderson, D. & R.H. Grove 1987. (eds.) *Conservation in Africa: People, Policies and Practices*. Cambridge :University Press.
- Antipa, Grigore. 1895. *Studii asupra pescariilor din Romania*. Bucuresti: Imprimeria statului
- _____. 1916. *Pescaria si Pescuitul in Romania*. Bucuresti: Academia Romana
- Arbore, Alexandru P. 1920. Asezarile lipovenilor si rusilor din Dobrogea. *Arhiva Dobrogei vol.III*. Bucuresti: Tipografia Curtii Regale.
- Bell, S., K. Hampshire, J.Palmer, E. Oughton & A. Russell Ham. 2004. *Integrated management of European wetlands: A project of the European Commission's fifth framework programme*, coordinator: S. Bell -the final report, United Kingdom: Dept. of anthropology, University of Durham, United Kingdom. Available at <http://www.dur.ac.uk/imew.ecproject/>
- Bernard, H. Russel, 2006. *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches*. Oxford : Altamira Press.
- Boissevain, J. (ed.). 1996. *Coping with Tourists. European Reactions to Mass Tourism*. Providence/Oxford: Berghahn Books
- Cernamorit, Paula-Gratiela. 2004. *Sfantu Gheorghe-Delta. Studiu Monografic*. Tulcea: Editura "Scoala XXI" Casa Corpului Didactic.
- Cernea, M.M., A. Clemett, D.R. Frans and C. Rughinis. 2005. *The GEF's Biodiversity Project in the Danube's Delta: Where are the Community's Benefits?* Stockholm Environment Institute.

- Hall, M. 2010. Power in tourism. Tourism in power. In *Tourism, power and culture: Anthropological insights*, edited by D. Macleod and J. G. Carrier. Bristol, UK: Channel View Publications.
- Knudsen, S. 2008. *Fishers and Scientists in Modern Turkey. The Management of Resources, Knowledge and Identities on the Eastern Black Sea Coast*. Oxford: Berghahn Books.
- Macleod, D.V.L. 2004. *Tourism, globalisation, and cultural change: an island community perspective*. Channel View Publications.
- McCay, B.J. 2001. Environmental anthropology at sea. In *New directions in anthropology and environment*, edited by C. Crumley. Walnut Creek, CA: Alta Mira Press:
- McGoodwin, J.R. 2001. *Understanding the cultures of fishing communities: a key to fisheries management and food security*. FAO Fisheries Technical Paper 401. Rome: FAO. Available at <http://books.google.ro/books>
- Milton, K. 1993. Introduction: environmentalism and anthropology. In *Environmentalism: the view from anthropology*, edited by K. Milton. London: Routledge.
- Navodaru, Ion & M. Staras. 1995. Evolutia, cercetarea si administrarea pescariilor din rezervatia biosferei Delta Dunarii. *Scientific annals of Danube Delta Institute* vol IV. Tulcea: Ed. Tehnica.
- Ruiz-Ballesteros, E. & M. Hernandez-Ramirez. 2010. Tourism that empowers? Commodification and appropriation in Ecuador's turismo comunitario. *Critique of anthropology* 30: 201-229. London:Sage.
- Smith, V (ed) . 1977. *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Strauss, A. L., & J.M. Corbin. 1998. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Stronza, Amanda. 2001. Anthropology of tourism: forging new ground for ecotourism and other alternatives. *Annual review of anthropology*, 30:261–283.
- Van Assche, K., M. Duineveld, R. Beunen & P. Teampau. 2011. Delineating locals: transformations of knowledge/power and the governance of the Danube Delta. *Journal of environmental policy & planning* 1:1-21.
- West Paige, J. Igoe & D. Brockington. 2006 . Parks and peoples: the social impact of protected areas. *Annual review of anthropology* 35: 251-277.

